

הפורענות באה: ערביי ישראל פורשים

רפאל ישראלי

ראשי המתפרעים האלימים והעלתה את גירת ה"אפליות" כ"שורש" הפורענויות, לא זו בלבד שלא עשו דבר להרגיע את הרוחות, אלא אף הוסיפו להפיח אש בלהבה. לפי שאף כי הערבים הוסיפו לתבוע כי ה"רוצחים" יובאו לדין, בעוד מנהיגיהם שהסיתום לפרעות יצאו וידיהם נקיות, אלא שכל האווירה אצל ערביי ישראל לבשה מרירות, מרד ומשטמה שרק שאלה של זמן נותרה עד שהפורענות הגדולה תפרוץ ותתבע את פתרונותיה הלאומיים.

סימנים רבים היו על הקיר, לרבות תיאורן המזוויע של הפרעות שעשו הערבים בימי אוקטובר 2000, ושוועדת אור סרבה להכיר במשמעותן ובסכנות הנובעות מהן. מאז, כל נציגי הערבים בכנסת התייצבו לצד הפלשתינים בכל סכסוך שנתגלע בין ארצם לבין עמם, ואין נפקא מנה שעמם הוא גם אויב מדינתם. הם אף הכירו בזכות בני עמם ל"שיבה", לאמור לחיסול מדינת ישראל שרק בזכותה הם נבחרו באורח דמוקרטי למוסד המחוקק שלה; הם תבעו במפגיע כי חובת הגיוס לדרוזים תבוטל, לפי שראו בה "בגידה" בעמם; ירדו לחייהם של בדווים, נוצרים ושאר מתנדבים לכוחות הביטחון, על סיועם ל"אויב"; תמכו בגלוי בחיזבאללה ובחמאס בכל סכסוכיהם עמנו; התנגדו, תוך איום באלמות, לתפיסת רוצחיו של החייל שפרע בערבים בשפרעם במקום למוסרו, כמו בחברות בנות תרבות, לידי המשטרה כדי שיובא לדין; ראו בכל פעולת התגוננות של מדינתם מעשה התגרות ותוקפנות; שבתו על פתחי הממשלה שתכסה את גירעונות רשויותיהם שנבעו משחיתות מידותיהם ומהתחמקותם ממש; לא היססו לפנות למוסדות בינלאומיים כדי להלין על ארצם; והוסיפו לראות במוסדותיהם העצמאיים "מדינה בדרך", על אפה ועל חמתה של ממשלת ארצם שהואשמה בכל מחדליהם. אם כן, הצהרותיהם האחרונות של מנהיגיהם

■ במה עסקינן

ל אחר יום האדמה הראשון זה למעלה מ-30 שנה (30 במארס 1976), עת התחוויר לכולנו כי שאלת ערביי ישראל איננה עוד סוגיה של מיעוט דתי, אתני או לשוני, אלא הייתה לבעיה של מיעוט לאומי, עם נטיות אירידנטיות בעקבות עלייתה לקדמת הבמה של התנועה הלאומית הפלשתינית, תהו רבים מאתנו האם עוד ניתן לקדם את פני הפורענות הקרבה ובאה עלינו ע"י "תיקון דרכינו", ואחרים התייסרו ממש על ה"עוולות" שעוללנו להם כביכול, עד כי דחפנו אותם, רחמנא ליצלן, לזרועותיה של הלאומנות הפלשתינית המתהווה. רק מעטים הבינו כבר אז, תוך הסתכנות בהאשמות על "שנאת ערבים" ושאר מרעין בישין, כי הבעיה איננה כלכלית או חברתית אלא בראש ובראשונה פוליטית, שהייתה ברבות הימים ועם עליית התנועה האסלאמית, גם לדתית. אשר על כן, רק פתרון לאומי היה אפשרי כדי לכבות את הלהבה המלחכת. התפרצותם האלימה של ערביי ישראל ערב החגים של שנת 2000, אשר החשיכה עלינו את עולמנו והשביתה את שמחת חגינו במשך שנים רצופות כל עוד ישבה ועדת אור על המדוכה, בעוד הערבים תובעים במפגיע כל ערב רמדאן כי נשחרר את אסיריהם ונמחל את חטאיהם כלא היו, הזכירה לנו את חומרת העניין ואת סכנות ההתלקחות שרצבו לפתחנו מני אז. אך דברי ההבל של ועדת אור, שכילתה מילותיה וזמנה על הנתיבים הבליסטיים של כדורי השוטרים המתגוננים, במקום לגזור להביא לדין את

פרופ' רפאל ישראלי הינו מורה וחוקר באוניברסיטה העברית. פרסם ספרים רבים בנושא האסלאם והמזדה"ת. חבר מערכת נתיב.

ומוסדותיהם של ערביי ישראל על רצונם לפעול לשינויה של מדינת ישראל כדי להתאימה למאווייהם, אינן צריכות לבוא כהפתעה כי הן היו בהתהוות כל העת, אלא שעתה הן נוסחו בצורה מקובצת ומרוכזת, דווקא בשעה שהמדינה נמצאת תחת איזמי חיסול ע"י בני עמם מן החמאס ומן התנועה האסלאמית בישראל, ובשעה שבעלת בריתם – איראן, ונשוא הערצתם – חיזבאללה, מספקים ראיות למכביר על חפצם בהשמדת מדינתם ואף מכינים בידיהם את הכלים לביצוע זממם. ובעוד שעל פגיעה כביכול בנביאם, או בכיסייהם, הם מסוגלים לגייס רבבות ברחובות כדי להפגין נגד המדינה ה"אשמה" בכל אלה, הם אינם מניפים אצבע ואף לא מקימים קול מחאה קל שבקלים, כדי להתקומם על האיום למחוק את ארצם, והם בתוכה, מעל פני האדמה. אין זה אלא שרבה שנאתם לישראל מן הפחד מפני איבודם יחד עמה, או אולי יש בדעתם בעת פקודה להימנות על שונאינו ולעלות מן הארץ, כדי לשוב אליה כבעלי הבית, כפי שחלמו ב-1948 ולא עלה בידם.

■ התביעות החדשות-ישנות

במשך כל שנות קיומנו, מעולם לא חסרו יחידים וקבוצות בין ערביי ישראל, שנחשבו אז לשוליים, שהגישו תביעה זו או אחרת ברוח רשימות הדרישות החדשות כביכול. אלא שאז הן נדחו גם על ידי הערבים עצמם כלא משקפות את הלך הרוח הכללי, ועל ידי יהודים תמימים ובעלי רצון טוב כניסיון לחבל ב"אחוה היהודית-ערבית" ועוד דברי הבאי מסוג זה. אלא משבאה התביעה מצד המוסדות המייצגים את כלל הערבים ומשנוסחה היא כמכלול אחד, המשקף את דעת הכל, וכדרישה אולטימטיבית שאין עליה פשרה ואין בה סיכוי לריכוך, לפי שהיא מניחה שינוי, ואפילו מהפך, ולא מו"מ על תיקון קל והדרגתי המקובל על הכל, אזי אנו עוסקים בהתנגשות חזיתית בין שני לאומים שונים העומדים ביחסי עוינות, שנאה ואפילו מעשה מלחמה. לאמור, הענות לדרישותיהם ללא סייג, תוך גזירת כליה על מדינת ישראל, על הציונות ועל תעוזת היהודים לשאוף למדינה ככל האומות, או מרחץ דמים בשעה שיעלה הדבר בידם. ומי יצילנו מן הדרך לבוסניה, אם לא אנחנו עצמנו?

וכדי להינצל, עלינו לא רק להשיב נחרצות לכל טענה ותביעה להתחלונתנו כמו ידיו, אלא גם לספק חזון ומפת דרכים למוצא שונה מזה החיסולי המוצע לנו. כי יש לזכור, התביעות הללו צצות כל אימת שהסתבכותנו במלחמות, כמו בלבנון ונגד הפלשתינים, נראית כשעת כושר הולמת מבחינתם להוסיף להכות בנו עוד עד להבאתנו על ברכינו; אשר על כן, זוהי גם השעה הראויה מבחינתנו להגיב בחומרה ולהראות בעליל את אי-התוחלת שבתביעות הללו ואת החלופות שאנו מציעים להן. שהרי, משעה שמנהיגיהם של ערביי ישראל הכריזו מלחמה על אופייה היהודי-ציוני

של מדינתם ואינם מקבלים עוד, דרך קבע, את מעמדם כמיעוט בעל-זכויות בארץ, כי אז יש להסיר את הכפפות ולהראות להם כי מרידתם אינה עשויה בהכרח לספק את מאווייהם, לשפר את מעמדם ולהעניק להם שליטה על הארץ, אלא עלולה, אדרבא, לגרוע מזכויותיהם, להביא כליה עליהם כבני מיעוט בעל זכויות, ולסווגם כמיעוט לאומי עוין וכגייס חמישי שחובת המדינה ואזרחיה להתגונן בפניו. שהרי ברי לכל הדעות, שלו היה ביכולתם לכפות דעותיהם בכוח, היו עושים זאת מזמן, ורק הפחד מפני תגובתם הנצפית של בני הרוב היהודי היא המונעת מהם לפי שעה לפנות לדרך הטרור באורח מסיבי.

ברשימת התביעות – ואולי המסוכנת שבהן – באה הדרישה לתת לערביי ישראל זכות וטו בכל העניינים הלאומיים החשובים. כלומר, בעיות היסוד של קיומנו כאן, כגון ביטחון, עליה והתיישבות, יהיו נתונים לחסדיהם ותמיד נדונים לשבט, באשר הם יוכלו לחסום את התקציבים, למרות שתורמתם של הערבים להם היא מזערית ביחס לטובות ההנאה שהם מפיקים מהם. אנו כבר לא בימי רבין הי"ד, שהשפיע טובה על ערביי ישראל, כיוון שסבר, כמו באוסלו, כי כוונות טובות ונדיבות לב יביאו ליחס דומה של הערבים לישראל. הוא טעה, כיוון שערביי ישראל פרשו את ההעדפה לטובה שזכו בה בבניית כיתות, בסיוע לרשויות המקומיות הערביות ובפיתוח תשתיות, לא כמדיניות רצון טוב מצד היהודים, אלא כהכרה ב"אפליה" כלפיהם ולכן בצורך לכסות על הפערים שנוותרו בינם לבין הרוב היהודי. אין ברוח הערבית תחושת אחריות ונשיאה בעול הגמול על טוב שנעשה, אלא תכונה נצחית של התלוננות ותחושת קורבן תמידית המשליכות את האחריות על אחרים. לעולם אין הם אשמים ואין לבוא אליהם בטענה, כי הם רק סובלים ממשוגותיהם של אחרים, ומעולם לא עשו רע. הם פשוט רוצים לקבוע שכספי המיסים שהם עושים אך מעט כדי להעמיק גבייתם בציבורם, לא יוצאו על היסודות המחזקים את מדינת ישראל היהודית-ציונית, אותם הם מבקשים לערער.

הם עוד מבקשים לשנות את הדגל וההמנון שאינם עונים לתחושותיהם. אין איש מחייב אותם לחיות בארץ שאלה סמליה. כותב שורות אלו גדל במדינה ערבית, שאבותיו הקדימו את הערבים להתיישב בה, אך משקצה נפשו במשטרה ובסמליה, קם ועזב ולא דרש כי תסגל את עצמה אליו. לששת מיליוני הערבים היושבים בצרפת ולחצי מיליון המוסלמים שהתנחלו בשוודיה, אין ה"מרסייז" או הצלב על הדגל אומרים דבר (יש בהם אפילו פגיעה ברגשותיו של המוסלם). היעלה על דעת מישהו כי תביעות הערבים והמוסלמים שם לשנות סממני תרבות ועצמאות אלה ייענו בחיוב? מיעוט מסתגל לרוב ולא להפך, ואם בני המיעוט אינם מסוגלים לכך, החופש בידיהם להגר למקום אשר ייטיב עם רגשותיהם. אצלנו כאן, המיעוט מזדהה עם מחריבי מדינתו אך בה בעת חפץ כי המדינה תחליש את

איננה נובעת רק מתחושת מצוקה שלהם, על אף כל הפינוקים וההישגים להם זכו בקרבנו, אלא מפאת כשלונו מה שנקרא "תהליך השלום" שמלכתחילה נולד נפל וגבור האיומים על מדינת ישראל מצד הפלשתינים, החיזבאללה ואיראן-האפוטרופסית שלהם. הערבים בישראל חשים, שלא עוד יסתפקו "לחגוג" יום עצמאות מדינתם בהצהרות "נכבה", אלא מוטב להם להצטרף לנוגשי ארצם ומאיימיה, כדי לזכות בפרות ה"ניצחון" שאחמדינג'יאד מבטיח להם. הם אינם חפצים עוד בשיווי זכויות בתוך ישראל, כפי שיהודים טובי לב ונאיבים סברו שנים ואף סייעו להם להלחם עליו, אלא ליצור כת בעלי זכויות-יתר מיוחסת שתיתול מתנובת הארץ ומטובה ככל שיעלה בידה, אך תפגע בביטחונה, בהתעצמותה ובנשמת אפה הציונית ותמשיך לראות בחורבנה את שאיפתה הראשה. וכל זאת, עד אשר יעלה בידם להגביר את חילם על ידי שיבת פליטיהם מחד-גיסא והגבלת העלייה היהודית מאידך-גיסא, ויבוא יום ובזכות הדמוקרטיה שישראל לימדתם ייטלו לדידהם את מוסרות הרוב כדי להפוך את ישראל למדינה פלשתינית שלישית (אחרי ירדן ויו"ש). ובניתיים, פעולת הדמוגרפיה עושה את שלה: מ-15% מכלל האוכלוסייה כאשר קמה המדינה לכדי 20% כיום, למרות גלי העלייה הגדולים שמקורותיהם הולכים ומדלדלים לבלי שוב.

■ האם קצרה ידינו להושיע?

כ אשר מתארים קרב בין שני מתאגרפים, אין זה מספיק לספר בנפלאותיו של אחד מהם וכמה הוא מפליא מכותיו ביריבו, אלא כדי להבין את תנועותיו ותגובותיו ולצפות את אשר עתיד הוא לעשות, יש גם להביט במכותיו של היריב שלהן הוא מגיב. כך, ערביי ישראל אינם לבדם בזירה וכל אשר הם עתידים לעשות או להימנע מלעשות יהא לעולם תלוי במכות הנגד שלנו, בין אם הן מונעות ובין אם הן מגיבות. אשר על כן, מחובתנו לפתח אסטרטגיה של לחימה ומתווים של פעולה כדי להשיב על כל צעד שערביי ישראל יעשו או יאיימו לעשות. אי-אפשר עוד להסתתר מאחורי הנוסחים מעוררי הסלידה ש"הם אזרחים שווי זכויות", או שהם "אזרחים נאמנים", כדי להימנע מלקוט מדיניות ארוכת טווח וכוללנית שלא תותיר מקום לספקות באשר לעתיד להתארע אם הם ינהגו כפי שהם מאיימים. הגיע זמן לחדול מן השאננות שאפפה את כל ממשלותינו, שבגינה אף ממשלה לא קיימה דיון אסטרטגי שלם בסוגיה החשובה הזו. הממשלות הדביקו טלאים וכיבו שרפות כדי להתקיים עד הבחירות הבאות, אך מעולם לא קבעו נחרצות את צעדינו כדי לעמוד בפני איומים אלה, נוכח מפלגות ערביות החותרות תחת המדינה אך עדיין מורשות לאיים עליה מתוך בית הנבחרים שלה ומחוצה לו.

שני פנים לצעדים שאנו אמורים לנקוט נוכח הכרות

כוחה כדי שיהיה בידי האויבים להחריב אותה. אפילו במדינתנו למודת האבסורד יש גבול לאבסורד. עוד מבקשים הערבים, כהכנה לסלילת הדרך למחריבי המדינה, כי יוחזרו ערבים לכפרים שנחרבו במהלך מלחמת העצמאות ולאחריה. מספר הכפרים הללו עולה על 400, ולו באנו לאכלסם מחדש, כמובן בפלשתינים ה"שבים", היה בא הקץ על ישראל היהודית במהרה. ולו כך קרה, חלילה, הרי ערביי ישראל היו ראשוני הניזוקים, כי הרי במקום הכלכלה הפורחת, הטכנולוגיה הגבוהה, תוחלת החיים הארוכה, החרות והדמוקרטיה ושרותי החברה הנדיבים שהם נהנים מהם, היו מוצאים עצמם במדינה מדולדלת ומפגרת דמוית עזה, רוויה באלימות, באבטלה ובשלטון הרובה. כנראה שזה עדיף להם על מצבם המעורר קנאה כיום אצל ערבים אחרים, כי אם אינם יכולים לדמות למדינה ולחברה המיוחדים והיחידים הללו שהקימונו פה, אז מוטב להם לחסל את מה שאינם מסוגלים לחקות, במקום לחוש השפלה מתמדת נוכח אי-יכולתם ליצור משהו מקביל. תמיד נאמר לנו כי הפלשתינים שונים משאר ערבים, וכי אם רק יינתן להם הם יקימו חברת מופת מתקדמת כאן. ראינו מה שהם הקימו (כמובן באשמת ישראל, האמריקנים וכל השאר), ואם זה איננו מעורר את ערביי ישראל להעריך את אשר יש להם ולהירתע מהגשמת חלומות העוועים שלהם, אזי הם ראויים לעונש ולסבל הצפויים להם מתמיכתם בתביעות דמיוניות ועמוסות קש וגבבה אלו. עולה על כולן תביעת הערבים כי יבוטל חוק השבות וכי יוענק שוויון ל"זכות השיבה הפלשתינית". הם סבורים כי היהודים ילכו בראש כפוף לקראת חיסולם, מתוך שהם עדיין רוויים בתפיסת ה"דיימה" אשר במשך אלף שנה ויותר עיצבה את יחסם ליהודים בארצות האסלאם. היהודי הוכה והושפל, אך הורגל לעבור לדום ולבצע בהכנעה את אשר ציווהו מענהו המוסלמי, שכן מעמד הדיימי לא התיר מעבר לזה. הימים ההם חלפו, שעה שקמה מדינה ליהודים ורוב הדיימים זנחו באנחת רווחה את גן העדן האסלאמי והתנחלו בארצם, שם הם הרימו ראש ולמדו מה שחרות ודמוקרטיה, מדע ותרבות, זכויות אדם ושלטון החוק, קיבוץ גלויות ובניית מדינה יהודית יכולים להעניק ליהודים בני חורין. האם הערבים, בפרט אלה הדרים בתוכנו ולמדו מדרכינו, סבורים ברצינות שיהודים יוותרו מרצונם על כל אלה ע"י הרשאת זרם הפלשתינים ה"שבים" לשטוף אותם עד כליה? האם זה הוגן או אפשרי שבני הפליטים היהודיים מארצות האסלאם, שסייעו לבניית מדינה זו, יתנו לפליטים הפלשתיניים שלא עשו מאמץ לבנות דבר, לבוא וליטול מידיהם את אשר יצרו כאן? מה עוד שחוק השבות הוא נשמת אפה של הציונות ובלתי הבטחת מקום מקלט ליהודים נרדפים אין צידוק מלכתחילה למדינה יהודית. תעוזתם של הערבים להעלות סוגיות אלו דווקא עכשיו,

זכות בחירה, ללא זכויות סוציאליות מטעם המדינה. לאמור, ישב בעירו ובכפרו, ילמד כאשר יחפוץ, בכל שפה וכל תוכנית שיחפוץ, אך באמצעיו הוא ועל חשבונו. ובכל עת שירצה בכך, יוכל לעבור למסלול השני הכרוך ברכישת אזרחות ואין לך תמריץ גדול מזה להיטיב דרכו. לשם כך יש לא רק לחוקק חוקים חדשים ולהחיל אותם מהיום ואילך כדי שלא יהיה פתחון פה לדחיית תחיקה רטרואקטיבית מפלה, אלא גם לבנות בתי ספר ממלכתיים אזוריים בהם ילמדו כל תלמידי ישראל, יהודים כערבים, מן הערים והכפרים, העיירות והקיבוצים, שיגדלו על מערכת חינוך אחת בעלת ערכים משותפים, ובהם אהבת המולדת, כיבוד הסמלים הלאומיים וכיוצא באלה.

בראייה למרחוק פתרון ימצא רק אם הוא כרוך בסוגיה הפלשתינית הכוללת. כי לא יתכן שערביי ישראל שיבחרו באופציית התושבות, לעומת אופציית האזרחות, יוותרו ללא מדינה וללא אזרחות. כאשר תקום המדינה הפלשתינית, שנפשו יוצאת אליה, יוכלו להיות אזרחיה, להצביע במוסדותיה ולהחזיק בדרכוניה ועם זאת להיות אזרחים תושבים במדינת ישראל. כל עוד הם עומדים בכיבוד התחייבויותיהם, זכויותיהם עומדות להם כתושבי חוץ, כמו בלגים החיים בצרפת וקנדים בארה"ב. לא יעמדו בכיבוד חוקיה של הארץ, הם יועברו ללא אומר ודברים למדינתם. כמובן, שלפי שעה אין עדיין לשער את גבולותיה של ארץ פלשתיין, גם אם קום תקום, אולם כל עוד לא תקום, עקב סרבנות הממשלה הפלשתינית הנוכחית להכיר בישראל, אולי ניתן לשאת ולתת עם ירדן על הענקת אזרחותה לערבים תושבי ישראל, עד שתכונן להם מדינה נוספת משלהם. והעיקר שבינתיים לא ניתן לאתגר שמציבים לנו ערביי ישראל, על ידי הכרזת המלחמה שלהם עלינו, לעבור ללא תגובה ניצחת המאיימת עליהם יותר מאשר עלינו. ■

המלחמה הזאת ע"י ערביי ישראל בהשראה חיצונית נראית לעיני: הפן המידי שניתן להחילו ללא דיחוי, לאחר התארגנות מתאימה; והפן ארוך הטווח שיכרוך את ערביי ישראל עם שאר פלשתינים שהם כ"כ מתגעגעים אליהם ובתוכם נפשם יוצאת להימצא. בהיבט המידי, מיון בין ידידנו לבין צוררנו חיוני, בהתבסס לא על השערות ועל הכללות, אלא על בחירה אישית מצד כל ערבי בוגר בישראל: מי שמצהיר על נאמנות למדינת ישראל היהודית-ציונית, לדגלה, להמנונה ולעקרונותיה, ומצהיר על נכונותו לשרת בצבאה כשאר אזרחים – יוזמן לשגר את ילדיו למערכת החינוך הממלכתית הכללית, בעברית ובמתכונתה הישראלית, בדיוק כפי שהמוסלמים בצרפת, בארה"ב ובקנדה לומדים עפ"י תוכניות הלימודים שם ואפילו מצדיעים לדגל ארצם ולהמנונה מדי יום. החינוך הוא גרעין הכל, כי אם הילד לומד מתחילה לכבד את ארצו, סמליה, לשונה, במקום שיעטו אותו בלאומיות ערבית שונאת ארצו, אזי סיכויו לגדול כאזרח ישראלי הגון יגדלו לאין שיעור ואזי זכויותיו כאזרח ישראלי מלא מובטחות כמו לכל השאר. הוא יחגוג את יום העצמאות כמו כולם ולא יתעטף עוד במרירת יום הנכבה, וביום הגיעו לפרקו ימלא את חובתו כלפי מדינתו.

וגם את חוקי האזרחות בישראל יש לשנות בטווח הקרוב. לא עוד חוק השבות הנזכר כחוק מפלה ומעורר את התגובה הממארת של "זכות השיבה" ולא עוד אזרחות נקנית מלידה בתוך ישראל, אלא חוק אחיד לכל, יהודים וערבים, שיקבע כי כל מי שימלא סל חובותיו כלפי המדינה, לרבות חינוך במוסדותיה הממלכתיים, שרות צבאי או לאומי, יהא זכאי לאזרחות מלאה, להטבות הביטוח הלאומי, לחינוך גבוה, לסיוע בדיוור ובחינוך, לשרותי בריאות ורווחה וכדומה. וכל מי, יהודי כערבי, שיבחר שלא לספק את הסל הזה, אך ייוולד בישראל, יוכל להמשיך לדור בה כתושב, בעל זכות למגורים ולעבודה, אך ללא

נאמנות ערביי ישראל למדינה עומדת ביחס ישר למרחק הטנקים הסורים מהכינרת

ארנון סופר